

Korespondence nakladatele Emila Šolce
s Leošem Janáčkem

PETR KOUKAL

ÚVOD

V obsáhlém seznamu lidí, se kterými Leoš Janáček (1854 - 1928) v průběhu svého dlouhého a bohatého života spolupracoval, nacházíme také jméno nakladatele Emila Šolce (1861 - 1931),¹ působícího mj. v Telči (od 1884) a pak v Praze (od 1911). Jejich spolupráce vlastně představuje výjimečný případ, kdy hudební génius Janáčkovu formátu neváhal svěřit k vydání umělecky hodnotnou věc venkovskému, nespécializovanému nakladateli. To se stalo, když např. Šolc v roce 1908 vydal Janáčkovu Moravskou lidovou poezii v písních.²

Dochovaná korespondence mezi Janáčkem a Šolcem bohužel nezachycuje první období kontaktů obou mužů. Je pravděpodobné, že jejich pracovní styky vedly nejprve přes Františka Bílého (1854 - 1920)³ a zejména Františka Bartoše (1837 - 1906), sběratele moravských lidových písní a jazykovědce, ředitele gymnázia na Starém Brně. Jak už znamenal Bohumír Štědroň,⁴ pro Janáčka bylo vyznamenáním, když jej František Bartoš vyzval ke spoluúčasti na edicích lidových písní. Platilo to i v případě, kdy jim Šolc v roce 1890 vydal soubor s názvem *Kytice z národních písní moravských, kterouž uvili Fr. Bartoš a Lev Janáček*, jak zní jeho původní název. Tento zpěvník, obsahující 174 jednohlavých písní, šel tak dobře na odbyt,⁵ že Šolc mohl uskutečnit jeho druhé vydání už v roce 1892. Pravděpodobně téhož roku vydal pod stejným názvem i první sešit nové verze: zde Janáček z původní *Kytice* vybral 15 nejvhodnějších písní a opatřil je svým umělecky vytríbeným klavírním doprovodem.

Neúnavná Šolcova snaha zajistit odbyt a tím i nová vydání úspěšných titulů se odráží v prvním dochovaném dopisu Emila Šolce Janáčkovu z roku 1896. Už tehdy uvažuje o další reedici *Kytice*. Jeho úsilí se setkalo s úspěchem, a tak roku 1901 dochází už k třetímu vydání tohoto zpěvníku. A nejen to - téhož roku Janáček u Šolce vydal druhý sešit své klavírní verze *Kytice* s dalšími 38 písněmi. I tento nakladatelský počín byl úspěšný: na začátku roku 1908 mohl Šolc Janáčkovu s hrdostí oznámit, že „klavírní průvod“ *Kytice* je zcela rozebrán, a proto je třeba uvažovat o novém vydání obou sešitů. K tomu došlo prav-

děpodobně ještě téhož roku, kdy Šolc vydal Janáčkovu vynikající dílo už v jednom svazku pod názvem *Moravská lidová poezie v písních*. V této podobě ho najdeme i ve třetím a čtvrtém vydání, která byla uskutečněna péčí Hudební matice Umělecké Besedy v letech 1929 a 1947; zatím poslední české vydání vyšlo v roce 1975 (Supraphon Praha).

Dochovaná korespondence Emila Šolce Leoši Janáčkovu má většinou pracovní charakter, neboť se zabývá přípravou edic *Kytice* a *Moravské lidové poezie v písních*. Z této řady vybočují dokumenty, které se týkají brněnské a zejména pražské premiéry Janáčkovy nejznámější opery *Její pastorkyňa*. Dokládají nám, že vztah obou mužů nebyl pouze pracovní, že Šolc si Janáčka vážil už v době před příchodem jeho světové slávy. Stejně tak je vidět, že Janáček se s důvěrou obracel na Šolce s žádostí o pomoc v době přípravy pražské premiéry *Její pastorkyňa*, na které mu tolik záleželo. Šolc, tehdy už působící v Praze, mu bez zaváhání a ochotně pomáhal a poskytl mu svou plnou podporu: zjistil adresy několika osobností pražského kulturního života, které zřejmě Janáček chtěl pozvat na premiéru; rovněž pomáhal zajistit propagaci Janáčkovy osobnosti a díla v Praze.

I když dochovaná korespondence má silně torzovitý charakter, přesto tvoří nepostradatelný dílek, potřebný k úplnému vykreslení i pochopení života a činnosti Leoše Janáčka i Emila Šolce.⁶

POZNÁMKY

- 1 Otto SVOBODA, *Knihkupec a nakladatel Emil Šolc*. In: Jubilejní pátá zpráva Muzejního spolku v Telči, Telč 1997, s. 55 - 69.
- 2 Petr KOUKAL, *Emil Šolc, první vydavatel Janáčkovy Kytice*. In: Kritické edice hudebních památek II. Sborník příspěvků z konferencí katedry muzikologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Olomouc 1998, s. 198 - 203.
- 3 P. KOUKAL, *c.d.*, s. 200. Prostřednictvím telčského školního ředitele Jana Tiraye v prvních kontaktech mezi Šolcem a Janáčkem se zatím neprokázalo. Tiray, který byl vedle Janáčka na brněnském učitelském ústavu pomocným učitelem hudby, odtud do Telče přišel až koncem srpna 1889. Šolcovy kontakty s Františkem Bílým jsou však staršího data.
- 4 Bohumír ŠTĚDRŮ, *Leoš Janáček*, Praha 1976, s. 64.
- 5 P. KOUKAL, *c.d.*, s. 200.
- 6 Poděkování za pomoc a ochotu při vyhledávání pramenných podkladů patří pracovníkům oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea v Brně, zejména dr. Svatavě Příbáňové.

VYDAVATELSKÁ ZPRÁVA

Dobrá dochovanost a kvalitní katalogizační zpracování Šolcových dopisů uložených v oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea v Brně (v tzv. Janáčkově archivu) umožňují přetisknout jejich texty bez jakýchkoliv problémů.

Editor nezasahoval do jazykové podoby dokumentů. Vzhledem k víceméně normalizovaným formátům dopisních papírů a dopisnic nepovažoval za nutné uvádět rozměry těchto jednotlivin. U některých dopisů jsou pod čarou připojeny stručné vydavatelské poznámky jako komentář k určité části textu, jejichž účelem je přispět k lepšímu osvětlení z hlediska širších okolností Janáčkovu života.

Pro úplnost jsou zde uvedeny texty obchodních hlaviček Šolcových dopisů v chronologickém pořadí (kvůli opakování se v samotné edici už neobjevují). Mohou přispět k dataci jiných Šolcových dopisů. Současně jsou svědectvím vývoje Šolcovy firmy.

1896
Knihkupectví a nakladatelství Emila Šolce v Telči
Závod hudební. Obchod papírem. Uměl. výrobky. Sklad obrazů.

1900
Knihkupectví a nakladatelství Emila Šolce v Telči.
Obchod papírem a uměleckými výrobky. Závod hudební. Sklad obrazů.

1905 [znak - čtyřlístek v kruhu]
Emil Šolc
Knihkupectví a nakladatelství v Telči (Morava)
Účet poštovní spořitelny čís. 802 087

1908 [znak - ženská polopostava v kroji z profilu, s knihami v rukách]
Knihkupectví a nakladatelství Emila Šolce v Telči.
Sklad školních knih a pomůcek. Na veškeré časopisy se přijímá předplatné.
Obchod psacím a kreslířským náčiním. Sklad map, atlantů a zeměkoulí. Obchod hudebninami a hudebními nástroji. Obrazy, barvotisky, fotografie.

1916
Emil Šolc
Nakladatel
Karlín

1918
Emil Šolc v Karlíně
Společnost s r.o.
Královská třída
Knihkupectví, nakladatelství, antikvariát, obchod hudebninami a uměleckými výrobky.

EDICE ŠOLCOVY KORESPONDENCE LEOŠI JANÁČKOVI

Dopis z 27. 10. 1896, Telč
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 2 strany
Moravské zemské muzeum v Brně, Janáčkův archiv (dále jen MZM, JA), sign. B 45

Velectěný pane!

Na reálce v Lipníku zavedli letošního roku Vaši „Kytici“. Abychom mohli v brzku přikročiti k novému vydání, bylo by žádoucno, abyste dopsali některým známým pánům, zejména řediteli L. Čechovi, aby „Kytici“ žákům doporučili.

V Kroměříži prodalo se svého času prvního vydání 150 kusů a od té doby nic, poněvadž se o rozšíření spisu nikdo dále nestaral.

Pan rada Bartoš mohl by v této věci mnoho působiti. Račte s ním laskavě o tom promluviti. - Doporučuje se Vaší vzácné přízni, znamenám se

*s úctou veškerou
oddaný*

Emil Šolc

Telč 27/10 1896

Leandr Čech (1854 - 1911), tehdy ředitel reálky v Novém Městě na Moravě, literární historik a kritik. Šolc se s ním znal už z doby, kdy Čech byl profesorem telčské reálky.

Telegram z 23. 1. 1904, Telč
Emil Šolc, Jan Tiray L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. A 4919

*Pan Professor
Leoš Janáček
Brno*

Ku skvělému úspěchu premiery její pastorkyně srdečně blahopřejeme

Šolc Tiray

Brněnská premiéra Janáčkovy opery *Její pastorkyňa* byla 21. 1. 1904. Po předcházejícím odmítnutí této opery pražským Národním divadlem (Kovařovic) se mimořádný úspěch brněnské premiéry pro Janáčka stal velkou duševní posilou pro další tvůrčí skladatelskou práci.

Jan Tiray (1858 - 1925), ředitel dívčí školy v Telči, autor mj. historické topografie okresu Telč pro *Vlastivědu moravskou*. Byl hudebně vzdělán, roku 1887 složil státní zkoušku ze zpěvu a hry na housle, sám se pokoušel o kompozici. Tiray Janáčka poznal na brněnském učitelském ústavu, nejdříve jako student (do 1877), později i jako pomocný učitel hudby (1887 - 1889).

Dopis z 8. 4. 1905, Telč
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. D 61

Slovutný pane!

Zasílaje Vám v příloze korespondenční lístek pana A. Šlesingra, ředitele kůru v Bučovicích, dovoluji si Vás požádati, byste jemu sám v této záležitosti dopsal a požádal jej, aby „Kytici“ na ústavě zavedl. Poněvadž hodlám i ostatním pánům na různých ústavech dopsati, aby knihu zavedli a přispěli tak k jejímu rozšíření, tak by bylo žádoucí, kdybyste mi oznámili zda-li musí míti knížka schválení c. k. zemské školní rady. Vyprošuje si Vaše zprávy, znamenám se

*s veškerou úctou
oddaný*

Emil Šolc

V Telči dne 8/IV 1905

Šolc se snažil, aby se Kytice rozšířila i na školách jako zpěvník. Skutečně se tak na mnoha místech stalo. Sám Janáček používal Kytice při výuce zpěvu na učitelském ústavu v Brně, kde v letech 1872 až 1903 působil jako učitel hudby.

Dopis z 23. 1. 1908, Telč
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. B 91

V Telči, dne 23/I 1908

Vaše Blahorodí!

Dovolují si s Vámi sdělit, že první vydání „Kytice“ (klavírní průvod) je úplně rozebráno.

Hodlaje uspořádati druhé vydání, dovoluji si otázet se, mohu-li dát toto druhé vydání do tisku. Vyprošuje si Vaši zprávu, znamenám se

*s veškerou úctou
oddaný
Emil Šolc*

Dopis z 28. 1. 1908
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. D 74

V Telči, dne 28/I 1908

Velevážený pane řediteli!

Souhlasím byste rozmnožil druhé vydání prvního sešitu „Kytice“ o několik lidových dvouhlasných večerních písní. Honorář račte si určit sám. Zůstane věnování, které se nalézá na prvním sešitě?

*S veškerou úctou
oddaný*

Emil Šolc

Druhým vydáním Kytice zde měl Šolc na mysli verzi s Janáčkovým klavírním doprovodem.

Na prvním sešitu s písněmi 1 - 15 (asi 1892) je věnování:

Slovutné paní Anně Ondříčkové (viz obrazová příloha)

Anna Ondříčková (1860 - 1918), pěvkyně, byla manželkou houslového virtuóza Františka Ondříčka.

Na druhém sešitu s písněmi 16 - 53 (asi 1902) už žádné věnování není. Protože Šolc chtěl znovu vydat oba sešity už v jednom svazku, musel u Janáčka zjistit, zda původní věnování z prvního sešitu bude platit na celý soubor.

Dopisnice (s hlavičkou Šolcova knihkupectví a nakladatelství v Telči) z 6. 2. 1908, Telč
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. A 297

V Telči dne 6/II 1908

Pan Leoš Janáček v Brně

Vaše Blahorodí!

Písně jsem obdržel, ale teď bude snad nutno změnit i titulní list. Račte mi poslati text na titulní list a vysloviti se ohledně (jmenován) věnování.

Sbírka nakonec vyšla s názvem *Moravská lidová poezie v písních* (viz obrazová příloha).
Objevilo se i nové věnování: *Slovutné paní Růženě Maturové* (o ní viz ediční poznámku
u dopisu sign. A 576).

Dopis z 9. 2. 1908, Telč
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 2 strany
MZM, JA, sign. B 93

V Telči dne 9/II 1908

Velevážený pane řediteli!

Teprve teď jsem shledal, že písně mi zasláné nenalézají se v „Kytici“. Při druhém vydání doporučoval bych však (rozmnožiti) rozšířiti první sešit o několik písní, které se v „Kytici“ nalézají. S vydáním počkal bych do té doby, až byste mi nové písně poslal. Když to má býti klavírní průvod ku „Kytici“, pak by nám mohl snadno někdo vytknouti, proč přidáváme jiné písně, když jich „Kytice“ tolik obsahuje. Budete-li o věci uvažovat, přijdete asi ku stejnému názoru.

Vyprošuji si Vaše konečné rozhodnutí, znamenám se

*s úctou veškerou
oddaný*

Emil Šolc

Dopis z 9. 5. 1916, Praha
Emil Šolc L. Janáčkoví
Manuskript, 1 strana
MZM, JA, sign. A 602

Slovutný mistře!

Na premieru Pastorkyně se opravdu těšíme. Vaše práce vystavíme v některém knihkupectví na Ferdinandově třídě a račte mně je dáti poslati. Při této příležitosti račte nám laskavě poslati též Svoji podobiznu.

*S veškerou úctou
oddaný*

Emil Šolc

V Karlíně dne 9/V 1916

Pražská premiéra Janáčkovy opery *Její pastorkyňa* byla 26. května 1916 (v Národním divadle pod taktovkou Karla Kovařovice). Pro Janáčka to byl začátek světového úspěchu.

Vystavení Janáčkových prací a podobizny mohl Šolc přislíbit vzhledem ke svému postavení - byl členem výboru - ve Svazu českých knihkupců a nakladatelů.

Ferdinandova třída - dnes Národní třída.

Dopis, s. d. [1916], s. 1. [Praha]

Emil Šolc L. Janáčkoví

Manuskript, 1 strana

MZM, JA, sign. A 576

Slovutný mistře,

Nebylo možno s Vámi telefonicky se domluvit a tak Vám posílám písemnou zprávu.

Adresa St. Lolka je Chodská 31 Kr. Vinohrady

Úprka taktéž Vinohrady Puchmajerova 31

Úprka bývá o 3 hod. v atelieru

V úctě veškeré.!

Na druhé straně lístku je uprostřed vytisknuto:

Emil Šolc

Knihkupec a vydavatel „Českého světa“

Janáčkovou rukou je dále připsáno:

1) *telegram*

2) *Úprka*

Procházka

Maturová

Nahoře je poznámka rukou Vladimíra Helferta (autora janáčkovské monografie):

Pastorkyňa v Praze 1916

St. Lolek - snad Stanislav Lolek (1873 - 1936), výtvarník, pozdější ilustrátor Těsnohlíd-
kova vydání Lišky Bystroušky v Lidových novinách, které inspirovalo Janáčka ke stej-
nojmenné opeře.

Úprka - pravděpodobně František Úprka (1868 - 1929), bratr malíře Jožky Úprky, sochař
v Praze

Procházka - František Serafínský Procházka (1861 - 1939), autor básní a operních libret
pro mnohé české skladatele včetně Janáčka - např. Hradčanské písničky (1916), 2. část
opery Výlety páně Broučkovy (1917) ad.

Maturová - Růžena Maturová (1869 - 1938), operní pěvkyně (sólistka Národního divadla
v Praze) a učitelka zpěvu. Janáček jí v roce 1908 připsal věnování na Moravskou lidovou
poezii v písních (viz výše)

Upomínka ze srpna 1918
Nakladatelství Emil ŠOLC Praha-Karlín, administrace časopisu Naše řeč L. Janáčkoví
Předtištěný formulář doplněný rukopisem, 1 strana
MZM, JA, sign. B 289

V Karlíně, v srpnu 1918
Velectěný pan
Leoš Janáček, hudební skladatel
v Brně

Prohlížejíce své knihy nalézáme na Vašem účtě svou pohledávku

K.....7.....h 50

ještě nezaplacenou.

*Předpokládajíce, že Jste zmíněnou položku přehlédli, prosíme o zapravení této, porou-
čejíce se Vám k dalším službám.*

s veškerou úctou
Nakladatelství Emil Šolc Praha-Karlín

Administrace časopisu
„NAŠE ŘEČ“ [razítko]

1. Titulní strana Šolcova prvního vydání Bartošovy a Janáčkovy Kytice z národních písní moravských.

Slovutné paní ANNĚ ONDŘIČKOVĚ.

M 10637

Kytice

Národních písní moravských

(FR. BARTOŠ A L. JANÁČEK.)

Klavírní průvod

složil

LEOŠ JANÁČEK.

SEŠIT 1.

Čís. 1-15.

Cena 80kr

V TELČI.

Nakladatel Emil Šolc.

Vydáno v Telči u nakladatele Emila Šolce v roce 1895.

2. Titulní strana Šolcova prvního vydání prvního sešitu Kytice z národních písní moravských s klavírním doprovodem Leoše Janáčka.

Věnováno slovutné paní Růženě Maturové.

V TELČI.
Nakladatel **Emil Šolc.**

Všechny práva vyhrazena. Vydáno v Telči 1914.

Cena:

3. Titulní strana Šolcova prvního vydání Janáčkovy Moravské lidové poezie v písních.

The correspondence of the publisher Emil Šolc with Leoš Janáček

Petr Koukal

The cooperation of the music composer Leoš Janáček with the publisher Emil Šolc (1861 - 1931; he lived first in Telč, Moravia, later - from 1911 - in Prague) represented the rather exceptional case, when a music genius entrusted some of his valuable pieces of work to a provincial, unspecialized publishing house. The first result of their mutual work was the first edition of the nicest Moravian folk songs under the name of *Kytice z národních písní moravských* (The Bunch of Folk Moravian Songs) revised by František Bartoš and Leoš Janáček in 1890. This song book of 174 monophonic songs became so popular that Šolc was able to reprint it twice (1892 and 1901). At that time, another version of the *Kytice* appeared: Janáček chose 15 songs from the original collection and provided them with his brilliant pianoforte accompaniment. The second volume of that version (containing another 38 songs) was published about 1901. Also the new edition was so successful, that in 1908 Šolc could realize the reprint of all 53 songs with Janáček's piano accompaniment in one volume under the final title *Moravská lidová poezie v písních* (Moravian Folk Poetry in Songs) which has been used to this day.

Unfortunately, the remaining correspondence does not reflect the first contacts of the two men. It deals mostly with the business matters concerning the reprints of both *Kytice* and *Moravská lidová poezie*. But there are also some documents connected with the Brno and especially Prague first nights of Janáček's best known opera *Její pastorkyňa* (*Jenůfa*). They are an evidence of the relations between the two men: Šolc esteemed Janáček already highly before he became a world-famous composer; Janáček did not hesitate asking Šolc for help at the time of - for him - so important Prague's premiere of *Jenůfa* - and Šolc assisted him immediately and willingly, doing his best.

In spite of the rather fragmentary character of the correspondence between Emil Šolc and Leoš Janáček, it represents an important piece of the mosaic of their lives.

Translation: Petr Koukal

Adresa autora:

PhDr. Petr Koukal, Slezské zemské muzeum, muzikologické pracoviště, Tyršova 1,
746 01 Opava